

Yedinci Milli Eğitim Şurası ve Kütüphaneci İmgesi*

Seventh National Education Council and Librarian Image

İlker ÇAKMAKKAYA **

ÖZET

Heyet-i İlmiye toplantıları da dahil edildiğinde Milli Eğitim Şuralarının 1921-2021 tarihleri arasında üç Heyet-i İlmiye yirmi Milli Eğitim Şurası olmak üzere toplam yirmi üç defa toplanmıştır. Şuralarda alınan kararlar ve buralarda yapılan tartışmalar Türkiye’de eğitimin temel konularını ve dinamiklerini belirlemiştir. Bu bağlamda düşünüldüğünde Milli Eğitim Şuralarının Türkiye Cumhuriyeti eğitim tarihinin temellerine işaret ettiğini ön görmek mümkündür. Bu çalışmanın amacı, 1962 yılında gerçekleştirilen Milli Eğitim Şurasında kütüphaneci kavramını belirleyerek, kütüphaneci kimliğinin ilgili yıldaki durumunun tespitini yapmaktır. 1921-2021 yılları arasında üç Heyeti İlmiye ve yirmi Milli Eğitim Şurası toplanmasına rağmen, bunlar arasından, eğitimde kütüphanecilik mesleğine en çok eğilen toplantı 1962 yılında toplanan yedinci Milli Eğitim Şurası olmuştur. Dolayısıyla ilgili şura metninin ayrıca incelenmesi gereksinimi açığa çıkmıştır. Yöntem olarak Milli Eğitim Bakanlığı web sayfasından şura kararları ve tutanakları incelenmek amacıyla içerik analizi tercih edilmiş ve veriler bakanlığın resmi web sayfasından elde edilmiştir. Dolayısıyla belgeci tarihçilik açısından birincil kaynak olan kararlar ve tutanaklar bu çalışmanın sınırlarını da belirlemektedir. Buradan elde edilen veriler mesleki kimlik bağlamında değerlendirilerek ilgili yılda “kütüphaneci kimdir” sorusuna yanıt aranmaktadır. Şura’da kütüphane konusu altı başlık altında ele alınmış olmakla birlikte bu çalışmanın asal unsuru ağırlıklı olarak dördüncü başlık altındaki personel yetiştirme üzerinden kütüphanecinin kim olduğunu açığa çıkarmaktır. İlgili toplantılara konu uzmanlarının katılımının, konuların öneminin anlaşılması ve detaylı değerlendirmelerin yapılması bakımından önemli olduğu anlaşılmakta ve kütüphaneci kavramının bu denli detaylı ele alınmasında meslekten önemli isimlerin katılımcı olarak toplantıda buldukları ve rapor hazırladıkları görülmektedir. Çalışma sonucunda kütüphanecinin toplumsal kimliğine yönelik bazı unsurların ön plana çıktığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: *Milli Eğitim Şuraları, Kütüphane, Kütüphaneci, Kütüphanecilik, Mesleki Kimlik*

*Bu makale, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “XX. Yüzyılda Kütüphaneci İmgesi ve XXI. Yüzyıl İçin Bir Model Önerisi” başlığı ile hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

**Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, cakkakkaya@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6175-9446>

ABSTRACT

When the Scientific Committee meetings are included, the National Education Councils convened a total of twenty-three times, including three Scientific Committees and twenty National Education Councils, between 1921 and 2021. The decisions taken at the councils and the discussions held there have determined the basic issues and dynamics of education in Turkey. Considered in this context, it is possible to foresee that the National Education Councils point to the foundations of the educational history of the Republic of Turkey. The aim of this study is to determine the concept of librarian in the National Education Council held in 1962 and to determine the status of the librarian identity in the relevant year. Although three Scientific Committees and twenty National Education Councils were convened between 1921 and 2021, the meeting that focused most on the librarianship profession in education was the seventh National Education Council convened in 1962. Therefore, the need for a separate examination of the relevant council text has emerged. As a method, content analysis was preferred to examine the council decisions and minutes on the Ministry of National Education website, and the data was obtained from the official website of the ministry. Therefore, the decisions and minutes, which are the primary sources in terms of documentary historiography, also determine the boundaries of this study. The data obtained here is evaluated in the context of professional identity and an answer is sought to the question "who is a librarian" in the relevant year. Although the library issue is discussed under six headings in the Council, the main element of this study is to reveal who the librarian is, mainly through personnel training under the fourth heading. It is understood that the participation of subject experts in the relevant meetings is important in terms of understanding the importance of the subjects and making detailed evaluations, and it is seen that important names from the profession were present at the meeting as participants and prepared reports in discussing the concept of librarian in such detail. As a result of the study, it was seen that some elements regarding the social identity of the librarian came to the fore.

Keywords: *National Education Councils, Library, Librarian, Librarianship, Professional Identity*

GİRİŞ

Kütüphaneci kimdir? Türk Dil Kurumunun sözlüğüne göre isim olarak iki biçimde tanımlanmaktadır: “1- Kütüphane görevlisi kimse, bibliyotekçi; 2- Kütüphane işlerinin yürütülmesini sağlayan, kütüphanecilik öğrenimi görmüş kimse; kitaplık bilimci, bibliyotekçi.” (2024). Kütüphanecilik bir meslek olarak anılmakla birlikte tanımları net bir biçimde açığa çıkarılmakta zorlanılan bir kavramdır. Bu durumu netleştirmek için çeşitli yaklaşımlar ortaya konulmuştur. Bir öğretmen, avukat ya da tıp doktoru ile karşılaştırılacak olursa mesleki kimlik bulanıklığı daha da net anlaşılacaktır. Aşağıda kütüphanecilik yazınında yapılmış bulunan, yakın döneme ait çeşitli çalışmalar kronolojik bir biçimde değerlendirilmiştir.

Judge (2012), “İskoçya'daki okul kütüphanecileri için bir model geliştirmek” isimli doktora çalışmasını Strathclyde Üniversitesinde savunmuştur. Bu çalışma, literatürde tanımlanan en iyi uygulamalara ve ABD ve İskoçya'daki okullarda yürütülen beş vaka çalışmasına dayalı olarak İskoçya'daki okul kütüphaneleri için bir model sunar. Araştırma tasarımı niteldir ve çoklu vaka çalışması ile gömülü teorinin unsurlarını kullanılmıştır. ABD ve İskoçya'da vaka çalışmaları yürütmeyi seçmelerinin nedeni, İskoçya, Birleşik Krallık okul kütüphaneciliği modeline tam olarak uymuyor ve okul kütüphanelerinin öğrenci başarısını iyileştirdiğini öne süren etkileyici bir araştırma bütününe sahip olan ABD modelinden çok şey öğrenilebilir olmasıdır. Bu model, bir okul kütüphanesinin başarısını etkileyen birbirine bağlı etkiler ağını vurgulayarak, İskoçya'daki okul kütüphaneleri için ideal bir koşullar kümesini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu etkiler öncelikle üç alana ayrılır: okul kütüphanecisi, okul ortamı ve kütüphaneciye sunulan profesyonel destek. Okul kütüphanecisi, okul kütüphanesi programının birincil itici gücüdür, ancak bu diğer iki alandaki faktörler, kütüphane hizmetinin başarısına yardımcı olabilecek fırsatlar sunabilir veya onu engelleyebilecek ortamlara neden olabilir.

Burgess (2013), “Erdem etiği ve 1876'dan günümüze Amerikan kütüphaneciliğinin anlatsal kimliği” isimli doktora çalışmasında hermeneutik fenomenolojik bir yöntemle yaklaşarak Amerikan Kütüphaneci kimliğine

erdem etiği üzerinden bakmayı denemiştir. Bu bağlamda kuramsal zeminini, Kant, Hume, Heidegger, Gadamer gibi bazı filozofların dünya görüşleri çerçevesinde temellendirmiştir.

Smith (2013), “Kütüphaneciliğin sosyal belleğini yakalamak” isimli doktora tezinde, XX. yüzyılın ortalarından 2013 yılına kadar olan periyodun tanıklarından 34 kişi ile görüşerek sözlü tarih metoduyla değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu sözlü tarih çalışması, yaklaşık olarak Amerikan kütüphanecilik tarihindeki kütüphanecilerin yaşam öykülerinin açığa çıkarılması bağlamında Amerikan Kütüphane Derneği ve Texas Üniversitesi Bilgi Yönetimi programınca ortak proje olarak desteklenmiştir. Bu araştırma, kariyerlerinin sonundaki kütüphanecilerden otuz dört sözlü tarih görüşmesini toplayıp inceleyerek yirminci yüzyılın son yarısına ait kütüphaneciliğin toplumsal hafızasının unsurlarını tespit etmiştir.

Hicks (2016) tarafından hazırlanan, “Kütüphanecilerin Mesleki Kimliklerinin İnşası: Bir Söylem Analizi” isimli doktora çalışması Alberta Üniversitesinde savunulmuştur. Kütüphaneciler, bilgi uzmanları olarak toplumda önemli bir role sahiptir. Bilgi kaynaklarına düşük maliyetli erişim sağlar, artan miktarda bilgiyi organize eder ve öğrencilere, iş arayanlara, araştırmacılara, ailelere, iş arkadaşlarına, kuruluşlara ve topluluklara bilgi hizmetleri tasarlayarak, uygulayarak ve sağlayarak bilgi ihtiyaçlarını karşılamalarında yardımcı olur. Bunu yaparken, yalnızca belirli bir bilgi anlayışını ve topluluklarının bilgi ihtiyaçlarını ifade etmekle kalmaz, profesyonel kimliklerini de iletirler. Kütüphanecilerin mesleklerini nasıl tanımladıklarına odaklanarak, kütüphanecilerin kütüphaneciliği nasıl oluşturduklarına ve bu yapının kullanıcılarla, yerel topluluklarla, diğer mesleklerle ve genel olarak toplumla etkileşimlerini nasıl şekillendirdiğine dikkat çekilebilir.

Garcia ve Barbour (2018), “Bir kütüphaneciye sorun: meslek, mesleki kimlik ve kütüphanecilerin kurucu retorikleri” başlıklı çalışmasında, kütüphanecinin mesleki kimliğini tespit etmeye çalışırken nitel bir araştırma yöntemi kullanarak görüşme ve gözlem yöntemleriyle Amerika’daki güncel durumun tespiti amaçlı bir makale ortaya koymuştur.

Pierson, Goulding ve Campbell-Meier (2019), “Kütüphaneci mesleki kimliğinin bütünleşik bir anlayışı” isimli makalelerinde kütüphaneciliğin sorunlarının, teknik, tarihsel, davranışsal ve hizmet gibi birçok bağlamda ele alınmasına rağmen krizini çözemediğine vurgu yaparak asıl sorunun kütüphanecinin mesleki kimliğinde olduğunu ileri sürmektedirler. Dolayısıyla burada kütüphaneci kimdir ve gelecekte kim olacak? Kütüphaneci ne yapar ve gelecekte ne yapacak sorularıyla çalışmanın ana sorunsalını oluştururlar. Özellikle kurumsal tanım, toplumla uyum gibi alanlarda kütüphaneci kimliğinin tanımlanamaması söz konusu olmaktadır. İlgili sorunlara yanıt bulmak amacıyla on dört maddeden oluşan bir meslek kimliği betimlemesi gerçekleştirerek Yeni Zelanda’daki durumu çözümlenmeye çalışmışlardır. Bu çalışmada kullanılan on dört kimlik özelliği şunlardır: Birincil kimlik, eğitim ve öğretim sürecinde sosyalleşme, kendinde iddia, erken uygulama; mesleki statü, etik ve sivil örgütler, değişim dönüşüm olayları, deneyim ve zaman, iletişim ve uygulamaya anlam yükleme, kimlik ve yerellik ikilemi, aktarılabirlik, bulanıklaştırma, geç uygulama, kalıpları da içeren algılar.

Pierson, Goulding & Campbell-Meier (2020), “Eleştirel Uygulamalara Açılan Kapı Olarak Mesleki Kimlik: Yeni Zelanda’daki Halk Kütüphanecilerinin Kimlik Müzakereleri ile Kütüphane ve Bilgi Çalışmaları Eğitimi ve Uygulaması İçin Çıkarımları” isimli makalelerini Avustralya Kütüphane ve Bilgi Derneği Dergisinde yayınlamışlardır. Uygulamacılar ve eğitim müfredatları arasında oluşan açı farkları üzerinden müfredatların yeniden düşünülmesi değerlendirilmektedir.

Pierson, Goulding, & Campbell-Meier (2020), “Kütüphane ve Bilgi Çalışmaları Pedagojisinde Kritik Olaylar ve Kütüphaneci Mesleki Kimliği: Refleks Uygulamada Yerleşik Pedagojik Araç Olarak Araştırma Metodolojisi” Kütüphane ve Bilgi Bilim Eğitimi Derneği Konferans Belgelerinde yayınlanan Yeni Zelanda halk kütüphanecilerini ele almaktadır. Araştırmanın iki temel hedefi bulunmaktadır: (1) Bir araştırma bağlamında kullanılan metodolojinin, gelecekteki uygulamalara yönelik farkındalık geliştirmek için ve profesyonel kimlik yansımaları teşvik etmek için pedagojik bir araç olarak nasıl uyarlanabileceğini ana hatlarıyla belirtmek; (2) Pedagojik aracı, kalıcı değişimi anlamak ve onunla etkileşime geçmek için etkili bir çerçeve olarak etkileşimli uygulama içine yerleştirmek.

Türkiye’de Milli Eğitim Şuraları üzerine gerçekleştirilen bazı önemli çalışmalar bulunmaktadır. Sefercioğlu (1970), “Türk Kütüphaneciler Derneğinin VIII. Milli Eğitim Şurası Başkanlığına sunduğu, okul kütüphanelerine ilişkin mutira” metni ile Sekizinci Şuraya kadar geçen süreci değerlendirmektedir. Ersoy ve Yılmaz (2009),

Şuraları değerlendiren çalışmalarında yaşam boyu öğrenmeye odaklanmışlardır. Önal (2010), yaşam boyu öğrenme ve okur yazarlık üzerine odaklanmaktadır. Özkan (2022), Milli Eğitim Şuralarını okul kütüphaneleri bağlamında ele almıştır. Türkiye’de kütüphanecilik alanında Milli Eğitim Şuralarını değerlendiren ciddi bir literatür yazılmıştır. Bu çalışmalar, okul kütüphanelerinin genel durumlarına, yaşam boyu öğrenmeye, okur yazarlık ve yaygın eğitim olgularına odaklanmış ve benzer yönlerle değerlendirilmiştir. Bu çalışma ise verili literatürden farklı olarak, Milli Eğitim Şuralarında tartışılan kütüphanelere birer kurum olarak değil onu işletecek olan kütüphanecinin nasıl algılandığına ve kütüphanecinin kimlik özelliklerine odaklanmaktadır. Başka bir ifade ile bu makale, kimlik özelliklerinin tespitinin en mümkün olduğu VII. Şuradan hareketle ilgili dönemin tarihsel bağlamda ortaya koyduğu kütüphaneciyi anlamak üzerine kurulmuştur.

Yöntem

Araştırmanın sorunu, Milli Eğitim Şuralarının içerisinde öne çıkan Yedinci Milli Eğitim Şurasında kütüphanecinin kim olduğunu anlamak üzerine kurulmuştur. Belgeci tarihçilik bağlamında veriler Milli Eğitim Bakanlığının internet sayfasından alınmıştır. Tarihçilik, tarihsel durumu açığa çıkarmak üzere, belge toplama ve analiz etme sürecidir (Neuman, 2017, s. 620). Kütüphanecilik mesleğine ilişkin bütün Şuralar içerisinde Yedinci Milli Eğitim Şurası, kütüphaneci kavramı ve kimliği açısından diğerlerinden çok ayrıştığı için özel bir çalışma yapılması gereksinimi doğmuştur. Karar metninde iki paragraflık bir yer tutmasına rağmen kütüphaneler ve kütüphanecilik üzerine tutanakların oldukça detaylı olduğu görülmektedir. Her iki metin de hem olduğu gibi ekte aktarılmakta hem de mesleki kimlik açısından değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, metinler mesleki kimlik açısından ele alındığında bazı özelliklerin ön plana çıktığı saptanmıştır. Meslek kimliği kavramını kütüphaneci özelinde değerlendirirken başvuru on dört başlıktan eğitim ve öğretim, erken uygulama, sivil örgütler, profesyonellik (mesleki statü) ve bulanıklaşma ve durulma olmak üzere beş ögenin belirgin biçimde önde çıktığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla kimlik değerlendirmesi, bu çalışma kapsamında bu beş başlık ile şekillendirilmiştir. Pierson, Goulding ve Campbell-Meier’in çalışmalarından elde edilen yöntem Türkçeye yazar tarafından uyarlanmıştır.

Heyet-i İlmiye Toplantıları ve Milli Eğitim Şuraları

Heyet-i İlmiye toplantıları 1921-1926 yılları arasında, birinci Şura 17-29 Temmuz 1939, ikinci Şura 15-21 Şubat 1943, üçüncü Şura 2-10 Aralık 1946, dördüncü Şura 23-31 Ağustos 1949, beşinci Şura 04-14 Şubat 1953, altıncı Şura 18-23 Mart 1957, yedinci Şura 5-15 Şubat 1962, sekizinci Şura 28 Eylül-3 Ekim 1970, dokuzuncu Şura 24 Haziran-4 Temmuz 1974, onuncu Şura 23-26 Haziran 1981, on birinci Şura 8-11 Haziran 1982, on ikinci Şura 18-22 Haziran 1988, on üçüncü Şura 15-19 Ocak 1990, on dördüncü Şura 27-29 Eylül 1993, on beşinci Şura 13-17 Mayıs 1996, on altıncı Şura 22-26 Şubat 1999, on yedinci Şura 13-17 Kasım 2006, on sekizinci Şura 1-5 Kasım 2010, on dokuzuncu Şura 2-6 Aralık 2014 ve yirminci Şura 1-3 Aralık 2021 tarihlerinde toplanmıştır. Milli Eğitim Şuralarının temelinde 15 Temmuz 1921 yılında toplanan ve Atatürk’ün cepheden gelerek bizzat katıldığı (Kaplukan, 2013, S. 175), sonuna kadar da izlediği Maarif Kongresinin yattığı ileri sürülebilir.

Milli Eğitim Şuraları, Türkiye Cumhuriyeti eğitim tarihinin genişletilmiş demokratik toplantıları olarak betimlenebilir. Bakanlığın tanımına göre “*Bakan Şurasının doğal üyesi ve başkanı*” olup, “*Bakan Yardımcıları, Talim Terbiye Kurulu Başkanı, ile Bakanlık merkez teşkilatı birim amirleri ve Talim Terbiye Kurulu Üyeleri*” diğer doğal üyeler olarak betimlenmektedir. Davet edilecek üyeler “*Türkiye Büyük Millet Meclisi Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Başkanı ve üyeleri, başkanlıkça Bakan onayı alınan Bakanlık, bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler ile yurt içi ve yurt dışından meslek odaları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör, basın ve yayın kuruluşları, öğrenci ve veli temsilcileri ile eğitim alanında şura konusuyla ilgili çalışmalarıyla tanınmış uzmanlar*” şeklinde tanımlanmaktadır. Şura kararları tavsiye niteliğindedir ve toplantıya davet edilen ilgililerce oluşturulan çalışma gruplarınca rapor altına alınan güncel konulardan oluşur (Milli Eğitim Şurası Yönergesi, 2024). Heyet-i İlmiye toplantıları da dahil edildiğinde Milli Eğitim Şuralarının 1921-2021 tarihleri arasında üçü Heyet-i İlmiye yirmisi Milli Eğitim Şurası olmak üzere toplanmış ve yirmi üç defa toplanmıştır. Şuralarda alınan kararlar ve buralarda yapılan tartışmalar Türkiye’de eğitimin temel konularını ve

dinamiklerini belirlemiştir. Bu bağlamda düşünüldüğünde Milli Eğitim Şuralarının Türkiye Cumhuriyeti eğitim tarihinin temellerini işaret ettiğini ön görmek mümkündür. Bu çalışma, Şura kararlarına ve tutanaklarına odaklanarak burada yapılan tartışmalarda kütüphanecinin Türkiye Cumhuriyeti eğitim politikalarında tuttuğu yeri anlamaya girişmekte ve öne çıkan VII. Şurayı bu bağlamda analiz etmektedir.

Telif ve Tercüme Heyetinin çalışma şekli ve görevleri belirlenirken, burada 7. maddede “*İlkokulların programına uygun olmayan ancak, okunmasında fayda görülen esere ‘Başarılı öğrencilere verilmek veya okul kütüphanesinde bulundurulmak üzere takdir olunmuştur.’* kaydıyla bir imtiyaz verilir.” Milli Eğitim Bakanlığı Heyeti İlmiye toplantıları karar raporunda (1923-1926) ifadesi yer almaktadır. Buradan ilkokullarda bir kütüphanenin var olduğu anlaşılmakta fakat daha fazla bilgi elde etmek mümkün görünmemektedir. Birinci Şura’da Mehmet Emin Erişirgil tarafından dile getirilen “*kütüphane memurları için kanun çıkarmak*”, “*şerefli bir meslek haline getirmek*” (1939, s. 430) gibi ifadelerde yer bulmakla birlikte Yedinci Şuraya kadar kütüphaneler ve kütüphaneciler ile ilgili başka bir ifade bulunmamaktadır. Sefercioğlu (1970, s. 349), “*V. Milli Eğitim Şurası ve özellikle bundan önceki Şura çalışma konuları arasında kütüphaneciliğimizin pek çok meselesi tartışılmış*” biçiminde yorumlamasına rağmen kütüphaneciliğin değil zaman zaman kütüphanelerin tartışıldığı görülmektedir. Sekizinci Şura’da kararlarında 32. maddede: “*AZ MASRAFLI TESİS, ARAÇ VE GEREÇ İSTEYEN PROGRAMLAR*” başlığı altında “*Bu gruba giren programlar az masraflı tesis, araç ve gereç isteyen çalışma alanlarını kapsar: büro eğitimi ve sekreterlik, muhasebe, turizm (tercüman rehberlik), kooperatifçilik, teknik ressamlık, ev ekonomisi, sağlık eğitimi, tarım (tavukçuluk, arıcılık, meyvecilik, tarım endüstrisi gibi) kütüphanecilik, güzel sanatlar (resim, müzik, sahne sanatları gibi).*” (1970) şeklinde geçmektedir. Dikkate değer bir ifade olmadığı görülmektedir ve birbirine sadece az masraflı olduğu düşünülerek benzetilen alanlara vurgu yapılmıştır. On Birinci Milli Eğitim Şurası’nda (1982) “*Eğitim Uzmanının Eğitimi İçin Model Teklifi*” başlığı altında altıncı maddede “*Raporda mevcut uzmanlık alanlarına okul kütüphanelerinin daha iyi çalıştırılması amacıyla bir ‘okul kütüphaneciliği uzmanlığı’ eklenmesi teklifi benimsenmiştir.*” ifadesi yer almaktadır. Yirminci Milli Eğitim Şurası (2021) Temel Eğitim ve Eğitimde Niteliğin Artırılması başlığı altında: 52. maddede “*Eğitim kurumlarına uzman kütüphaneci, sağlık personeli (hemşire), teknik eleman, temizlik ve güvenlik personeli istihdam edilmelidir.*” On Birinci ve Yirminci Şura kararları okul kütüphaneciliğinin bir uzmanlık gerektirdiğinin anlaşılması bağlamında önemlidir. Özkan’ın (2022, s. 189) belirttiği yorumun aksine uzmanlığın nasıl (yükseköğretimle mi, stajla mı, kurslar eliyle mi, orta öğretimle mi) elde edileceği belirgin değildir. Nitekim, Önal’ın (1986, s. 26) “*Yüksek düzeyde eğitim görmesi gereken okul kütüphanecilerinin yerine; 1983-1984 öğretim yılında açılan Matbaa Meslek Lisesi Kütüphanecilik Bölümü’nden mezun olacakların çalıştırılması, yakında uygulanmaya konmak üzere planlanmıştır.*” yorumundan da anlaşılacağı üzere, on birinci Şuradan sonra uzmanlık algısı uygulamada lisans eğitimi bir tarafa meslek lisesi eğitimine kadar geriletilmiştir. Yedinci Şurada bunların detaylı şekilde ele alındığı görülmüştür.

Yedinci Milli Eğitim Şurası ve Kütüphaneci İmgesi

Kütüphaneler, 5-15 Şubat 1962 tarihlerinde toplanan Yedinci Şurada oldukça detaylı bir biçimde ele alınmıştır. On sayfalık raporda tam on bir kez kütüphane kavramının anılmasıyla birlikte özel bir başlık açıldığı da görülmektedir. Bunlar ekte verilmiştir. Şura katılımcıları içerisinde kütüphanecilik camiasının tanındık isimlerinin olduğu dikkat çekmektedir. Bunlar; Türk Kütüphaneciler Derneği Başkanı sıfatı ile Osman Ersoy (Doçent), Milli Kütüphane Müdürü sıfatı ile Adnan Ötügen, Uluslararası Müzeler Komisyonu, Türkiye Milli Komitesi Başkanı sıfatı ile Hamit Zübeyr Koşay’dır. Ayrıca kendisi kimyacı olmasına rağmen Ali Rıza Berken, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Kütüphane Müdürü sıfatıyla katılmıştır. 4. komisyon, 6 Şubat 1962 tarihinde Gazi Eğitim Enstitüsü konferans salonunda toplanmışlardır. Komisyon güzel sanatlar, opera ve tiyatro, eski eserler ve müzeler, kütüphaneler ve yayım olmak üzere beş ana konu üzerinde çalışmıştır. 13 Şubat 1962 tarihinde komisyon raporu Hamit Zübeyr Koşay tarafından Şuraya sunulmuştur. Komisyonun aldığı kararlar ekte tırnak içerisinde verilmiştir. VII. Milli Eğitim Şurası tutanakları kütüphaneci mesleki kimliği özelinde değerlendirildiğinde, eğitim ve öğretim, erken uygulama, profesyonellik (mesleki statü), sivil örgütler, bulanıklaşma ve durulma olmak üzere beş kimlik özelliğinin ön plana çıktığı görülmektedir. Diğer bir ifade ile, Şurada tartışılan kütüphanecinin eğitim ve öğretimi, erken uygulama dönemi, statüsü, mesleki derneğin ve etkileşimde bulunan diğer rollerin kimlik oluşumundaki durumu aşağıda ayrı ayrı başlıklar halinde değerlendirilmektedir.

Eğitim ve Öğretim

Kurslar eliyle başlayıp zaman içerisinde üniversite eğitime ve bir araştırma alanına dönüşen kütüphanecilik eğitimi kütüphaneci mesleki kimliğinin en önemli parçalarından birisi haline gelmiştir. Eğitim, kişiyi bilgilendiren, davranışlarını şekillendiren, sorunlarını görmesini sağlayan ve çözüm üretebilen sağlıklı kişiliğin oluşumuna önemli düzeyde katkıda bulunan bir süreci betimler (Gürdal, 1990, s. 73). 1925 yılı Eylül ayında İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde Fehmi Ethem Karatay tarafından açılan ilk kurs sadece dört ay sürmüştü (Baysal, 1987, s. 19). Türkiye’de ilk devamlı ve uzun süre kurslarla kütüphanecilik eğitimi yapmayı Andan Ötügen başarmıştır (Artukoğlu, 1979, s. 4). Türkiye’de kütüphanecilik eğitimi, 1925 yılından itibaren başlayarak 1954-55 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsü kurulana kadar kurslarla devam etmiştir (Ersoy, 1965, s. 52). Bir mesleğin bilim olabilmesi için üniversite düzeyinde eğitim yapılıyor olması önemlidir (Atılğan, 1999, s. 144). Bir mesleğe hakim olmak, mesleki bilgi, beceri edinmeyi ve mesleki faaliyete ve niteliklerine karşı özel bir tutumun geliştirilmesini içeren yüksek öğrenimin çok önemli bir yönüdür. Mesleki faaliyetin bir kişinin hayatına entegrasyonunu ifade eden mesleki kimlik, bu süreçte önemli bir rol oynar (Лобков, 2023).

Yedinci Milli Eğitim Şurası karar metninde ve tutanaklarda personel yetiştirme, net biçimde vurgulanmaktadır, dolayısıyla da üniversite eğitimi ön plana çıkmaktadır. Halk kütüphaneleri ile ilgili teklifin altıncı maddesinin a bendinde, “*Kütüphanelerin ilmi ve idari personeline müdüründen kütüphanecisine kadar şamil olmak ve yalnız mesleki formasyonu olanlara inhisar etmek üzere 250-500 lira arasında aylık tazminat verilmesi*” önerilmiştir. Bu durum uzmanlık eğitimi almış personeli öne çıkarması ve ayırıştırması bakımından dikkat çekmektedir. Aynı maddenin b bendinde ise daha önceden görev yapmakta olan ve başarılı işler sergilemiş olan müdür, müdür yardımcısı ve başmemurların eğitim şartından muaf tutulmaları da alaylı eğitimin başarı kaydıyla öne çıktığı bir durumu göstermektedir. Okul kütüphaneleri ile ilgili başlık altında, orta öğretimle ilgili bölümün birinci maddesinde “*kütüphane idaresinden müdüre karşı sorumlu tek şahıs kütüphaneci müdür yardımcısı olması*” gereği belirtilmiştir. Böylece okul kütüphanelerinin sorumluluğunun bu alanda eğitim almış kişilerce yönetici olarak yürütülmesi hususu açığa çıkmıştır. Aynı bölümün ikinci maddesinde ise “*kütüphanelerin teftişinin kütüphaneci müfettişler*” eliyle gerçekleştirilmesi istenmektedir. Müdür yardımcısı kütüphanecinin arkasından, teftişten de sorumlu müfettişin kütüphaneci olması vurgusu ile mesleki eğitimin öneminin daha net biçimde ortaya konduğu söylenebilir. Yüksek okul kütüphaneleriyle ilgili bölümde ise “*mütehassıs bir kütüphane müdürü ve yeteri kadar kütüphaneci*” ile kurumun çalıştırılması önerilmiştir. Uzmanlık eğitimi almış bir kadronun üniversite kütüphanelerini yönetmesi kütüphanecilik eğitime yeni bir güç daha katmış görünmektedir. Personel yetiştirmeye ilişkin bölümün birinci maddesinde “*Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsüne paralel olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde bir Kütüphanecilik Enstitüsü*” kurulması önerilmiştir. Üniversite eğitiminin sayısının artırılması mesleki eğitimdeki gereksinimin önemini öne çıkarmaktadır. Bu öneriden iki yıl sonra İstanbul Üniversitesi de Kütüphanecilik eğitime başlayacaktır. Personel yetiştirme bölümünün ikinci maddesinde Milli Eğitim Bakanlığınca düzenli olarak “*kütüphanecilik yüksek tahsil bursu*” verilerek kütüphanecilik eğitiminin desteklenmesi istenmektedir. Üçüncü maddede ise bazı öğretmen okulu öğrencilerine de “*kütüphanecilik yüksek öğrenimi*” yaptırmak gereği ifade edilmektedir. Kütüphaneci sayısının eksik kalacağı durumları telafi etmek açısından bakıldığında bazı öğretmenlerin de kütüphanecilik eğitimi almış olmaları onların buldukları yerlerde bu görevi eğitimi olarak yapabilmelerine olanak sunmaktadır. Personel yetiştirme bölümünün beşinci maddesi yardımcı personelin eğitiminde odaklanmakta ve “*gece kursları, yaz kursları ve kısa süreli stajlar*” düzenlenerek yardımcı personelinde formasyon almasına önem verilmektedir. Kütüphaneler arası işbirliği başlığının birinci maddesinde ise çeşitli kurs, seminer gibi eğitimlerin “*Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Enstitüsü, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, Milli Kütüphane ve Türk Kütüphaneciler Derneği*”nin işbirliği halinde çalışmalarına vurgu yapılmaktadır. Bu vurgu ile, akademi, idare, uygulayıcı ve sivil toplum kuruluşunun eğitimde ortak çalışmalar yürütmesinin kurumların birbirlerinin gereksinimlerini anlamaları ve geliştirici çözümler üretmesinin önünü açması bakımından önemi anlaşılmaktadır. Derleme Kanunu bölümünün on ikinci maddesinin a bendinde, Fikir ve Sanat Eserleri Derleme Kanunu çerçevesinde “*Fikir ve Sanat Eserleri Derleme Müdürlüğünün Milli Eğitim Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne bağlı olarak kütüphanecilik ihtisasına sahip bir müdür tarafından yürütülmesi*” önerisi yer almaktadır. Yedinci Milli Eğitim Şurası karar ve tutanakları incelendiğinde, kütüphaneci kimliğinin oluşmasındaki eğitim boyutunun etkilerinin oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Erken Uygulama

Genel olarak, profesyonel kimliğin gelişimi, sosyal beklentilerin, kişisel değerlerin ve erken uygulama deneyimlerinin entegrasyonunu içeren karmaşık bir süreçtir. Bir kütüphanecinin mesleki kimliğini şekillendirmede ve tanımlamada uygulamanın ilk yıllarının önemi bir tartışma konusudur. Franco de Sa (2015), mesleki kimliğin inşası, hem aile değerleri gibi birincil sosyalleşmeden hem de eğitim kurumları ve erken kariyerler dahil olmak üzere ikincil sosyalleşmeden etkilendiğini belirtir. Kütüphanecilik okulunun ve ilk eğitimin başlangıcında, bireyler mesleki kimliklerini müzakere etme ve tanımlama yolculuğuna çıkarlar. Mula-Falcon & Caballero (2023), stajlar gibi bu erken deneyimler, öğrencilere kendilerini sektöre kaptırmaları ve seçtikleri disiplinin profesyonel doğası hakkında daha derin bir anlayış kazanmaları için fırsatlar sağladığını vurgular. Spencer, Sriraman, Talley, & Ortiz (2018), bu deneyimler sayesinde öğrenciler hedefleri üzerinde düşündüğünü, akademik bilgilerini ve önemli mesleki özellikler geliştirdiğini ortaya koyar. Cullinan, Purtell, & Canary (2020) göre, mesleki kimlik geliştirme süreci akademik hazırlık sırasında başlar ve erken uygulama deneyimleriyle daha da geliştirilir. Naukarinen ve Bairoh (2021) göre, akademiye öğretime göre araştırmanın önceliklendirilmesi, mesleki kimliğin gelişimini etkileyerek etik olmayan uygulamalara ve yüksek düzeyde stres ve iş memnuniyetsizliğine yol açabilir. Bununla birlikte, uygulamanın ilk yıllarında, bu kimliğin daha derin bir içselleştirilmesi ve yeniden müzakere edilmesi ile gerçekleşir. Eğitim ve öğretim sırasında oluşan algılar ve beklentiler genellikle işin gerçekleri tarafından kabul görmez ve bu da kişinin mesleki kimliğinin eleştirel bir değerlendirmesine ve yeniden değerlendirilmesine yol açar. Sosyalleşmenin bu aşaması, kütüphanecinin kimliğini daha da şekillendirmede ve tanımlamada çok önemli bir rol oynar, çünkü alandaki kendi benzersiz algıları ve deneyimlerinden büyük ölçüde etkilendir. Bu kritik dönemde, uygulayıcılar çalışma ortamlarının çeşitli yönlerini, üstlendikleri görevleri ve meslekleri bağlamındaki genel rollerini özenle değerlendirir. Bu değerlendirme sürecinde, gerekirse, kütüphanecinin çalışmalarının faaliyet gösterdikleri belirli bağlamla nasıl uyumlu olduğuna odaklanarak, mesleki kimlikte değişiklikler gerçekleştirebilir. Yedinci Milli Eğitim Şurasının Personel Yetiştirme bölümünün dördüncü maddesinde, “*Milli Eğitim Bakanlığı Kütüphanecilik Enstitüsünden mezun olacak en iyi üç öğrenciye her yıl, yabancı memleketler kütüphanelerinde iki yıllık mesleki bir staj yapma imkanı sağlamalıdır.*” ifadesi yer almaktadır. Erken uygulama aşaması, eğitim ve öğretim sırasında başlangıçta geliştirilen mesleki kimliğin sürekli iyileştirilmesi için bir platform görevi görür. Mesleğin gerçeklerini uygulama ve bunlarla yüzleşme eylemi yoluyla, yeniden müzakere edilen kimlik daha derinden içselleşir ve kütüphanecinin birincil kimliğiyle bir şekilde bütünleşir. Bu aşamada yurt dışında önemli bir kütüphanede iki yıl süre ile gerçekleştirilen staj çalışmasının kimliğe olumlu anlamda katkı sunacağı ileri sürülebilir. Ayrıca, mesleki gelişimin bu aşaması, yalnızca kütüphanecinin kimliğinin diğerlerinden nasıl ayrıldığını tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda çalışmanın doğası ve diğer mesleklerle nasıl karşılaştırıldığı hakkında kapsamlı bir anlayışı da ortaya koyar. Uygulayıcılar algılarını tanımlama sürecine girdikçe, alanlarındaki diğer profesyonellerle ortak bir kimlik kurabilir ve bunlara erişebilirler. Bu paylaşılan kimlik, kütüphaneciler arasında bağlılık ve dostluk duygusunu teşvik ederek profesyonel ağların oluşmasına ve bilgi ve deneyim alışverişine izin verir. Sonuç olarak, uygulamanın ilk yılları, bir kütüphanecinin mesleki kimliğini şekillendirmede ve tanımlamada son derece önemlidir. Bu aşamada bireyler, kütüphaneci olarak rollerinin daha detaylı ve bütünleşik bir anlaşılma sürecine yol açan bir müzakere, değerlendirme ve yeniden değerlendirme sürecinden geçer. Bu yolculuk boyunca, uygulayıcılar sadece kendi benzersiz kimliklerini tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda alandaki akranlarıyla bağlantılar ve ortaklıklar kurarlar. Bu devam eden mesleki gelişim süreci, nihayetinde kütüphanecilik mesleğinin bir bütün olarak büyümesine ve ilerlemesine katkıda bulunur. Yedinci Milli Eğitim Şurası karar ve tutanaklarında erken uygulama dönemine ilişkin başka bir madde bulunmamaktadır.

Profesyonellik (Mesleki Statü)

Tutanaklarda geçen halk kütüphanelerinde “176 kişi olan kadronun 1738 kişilik bir kadroya çıkarılması”, kütüphaneler kanunu çerçevesinde “mesleki formasyon” vurgusu, “il özel idareleri ve belediyelerden kütüphanelere bütçe” ayrılması talebi “müdürlük ve müdür yardımcılıklarında, müfettişlikte mesleki formasyon” gerekliliği kütüphanecilik eğitimi veren “üniversite sayısının” artırılması gibi öneriler doğrudan mesleki statünün gelişimini etkilemektedir. Profesyonel olarak tanınmak, kütüphanecilerin çalışmalarının etkisini ve önemini savunmalarını sağlayarak katkılarının hafife alınmamasına yardımcı olur. Bir meslek olmanın getirdiği tanınırlık,

kütüphanecilere fayda sağlayacak ve kütüphanecilik alanındaki farkındalık eksikliği, kütüphanenin kütüphaneciden üstün tutulması ve bilgi biliminin tanımlanmasının zorluğu gibi kütüphanecinin prestij eksikliğine neden olan unsurlarla mücadele edecektir (Seminelli, 2016, s. 67). Kütüphanecilerin mesleki statüsü, yerel koşullar ve faktörlerden etkilenebilen, genellikle kimlikleri olarak adlandırılan benlik duygularıyla bağlantılı olabilir. Akademik kütüphanecilik alanında, örneğin uzman (öğretim görevlisi) olarak atanmak veya görev süresi kazanmak, bireylere belirli bir statü düzeyi verebilir ve mesleki kimliklerinin şekillenmesine katkıda bulunabilir. Başka bir ifadeyle, öğretim görevlisi olarak tanınmak, kütüphanecilerin mesleki kimliğini meşrulaştırmaya ve oluşturmaya hizmet edebilir, böylece alandaki konumlarını sağlamlaştırabilirler. Statünün kazanılması, sırayla, sadece bireyler için değil, aynı zamanda bir bütün olarak meslek için de tanınma potansiyeline sahiptir. Özellikle akademik kütüphanecilik bağlamında, öğretim görevlisi statüsü, bu alanda çalışan kütüphanecilerin genel kimliğini büyük ölçüde artırabilir ve mesleki rollerinin önemini vurgulayabilir. Statüden kaynaklanan bu kabul ve onama, kimliklerini şekillendirmeye ve alanda olumlu bir itibar oluşturmaya katkıda buldukları için hem bireyler hem de mesleğin kendisi için son derece önemlidir. Önemli bir çalışmada kütüphanecilerin sosyo-profesyonel statüsündeki olumlu ve olumsuz eğilimleri belirlemek için Tambov bölgesindeki kültür kurumlarının uzmanları ve yöneticileri ile röportajlar yapıldı. Çalışma, kütüphaneci mesleğinin işadamları, işçiler ve hükümet yetkilileri arasında düşük prestije sahip olduğunu, emekliler, öğretmenler, entelektüeller, sosyal hizmet uzmanları ve doktorların buna daha olumlu baktığını buldu (Александровна, 2015). Sosyalleşme süreci, bireyin belirli bir meslekle ilişkili statü algısını şekillendirmede çok önemli bir rol oynar. Kütüphanecilik söz konusu olduğunda, farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerin bu mesleği nasıl algıladıklarına dair genel bir farkındalık vardır ve bu genellikle diğer mesleklere ilişkin algılarından farklıdır. Kütüphaneciler arasında mesleklerinin dış görüşüne ilişkin artan bu farkındalık, olumlu bir algıyı sürdürmek ve olası yanlış anlamalar veya klişelerle mücadele etmek için aktif olarak çalışmalarını sağlar. Kütüphaneciler çeşitli etkinliklere aktif olarak katılarak ve anlamlı işbirlikleri kurarak akademik topluluk içindeki profesyonel imajlarını ve statülerini geliştirmeleri için iç görüşler ve öneriler geliştirmelidir (Jackson, 1999). Mesleki kimlik gelişiminin sürekliliği kütüphanecilerin mesleki statüsünün korunmasında çok önemli bir rol oynar, çünkü sürekli mesleki gelişime ve alanlarında güncel kalmaya olan bağlılıklarını gösterir. Savunuculuk, mesleki kimliğin ayrılmaz bir yönü olarak, kütüphaneciler için değerli bir öneme sahiptir. Bu savunuculuk, profesyonel dernekler aracılığıyla, bireysel veya toplu olarak gerçekleştirilebilir ve kütüphanecilerin mesleki statülerini, becerilerini ve uzmanlıklarını seçtikleri mesleğin değerini ve değerlerini vurgulamak için kullanmalarına olanak tanır. Kütüphanecilikte profesyonelliğin anlamı, mesleki özelliklerin eksik bir başarısı mı yoksa bir kimlik oluşturma süreci mi olduğu konusunda farklı görüşlerle tartışma konusu olmuştur. Profesyonellik alanı işyeri hiyerarşilerinin ötesinde, statüsünde değer bulmasına izin veren bir gündem inşası gerektirir. Kütüphaneciler mesleklerini savunarak mesleki statülerini güçlendirebilir ve yükseltebilir ve sırayla mesleki kimliklerini daha da sağlamlaştırabilirler. Kütüphaneciler kimliklerini gerçekten tanımlamak ve anlamlandırmak için sıklıkla mesleki faaliyetlerine, belirlenmiş standartlara bağlılıklarına ve mesleğin temel değerleriyle uyumuna güvenirlere. Bu faaliyetler ve değerler tipik olarak kütüphanecilere alan içindeki erken sosyalleşmeleri sırasında kökleşir ve sonunda mesleki kimliklerinin içsel bir parçası haline gelir. Kütüphaneciler bu faaliyetleri ve değerleri yürekten benimseyerek mesleki kimliklerini pekiştirir ve mesleğin genel kimliğine ve itibarına katkıda bulunurlar.

Sivil Örgütler

Kütüphanecilerin profesyonel kimliğini, 1876 yılında Melvil Dewey, C.A. Cutter, Samuel Green ve diğerlerinin de aralarında bulunduğu bir grup kütüphanecinin profesyonel bir kütüphane derneğinin kurulması çağrısında bulunmak üzere Philadelphia'da bir araya gelmesiyle başlatmak sivil örgütlerin önemini vurgulamak bağlamında önemlidir (Drabinski, 2016, s. 608). Kütüphaneci mesleki kimlik geliştirmede dernekler, meslek dernekleri, kütüphanecinin mesleki kimliğinin şekillenmesinde ve gelişiminde rol oynar, mesleğe atfedilen anlam ve meslek dernekleri gibi tezahürleri, kütüphanecilerin mesleği algılanmasını ve ona bağlılığını etkiler. Kütüphanecilerin meslek dernekleri algısı, mesleğe ait olma ve katılım duygularını da etkileyebilir. Mesleki dernekler, kütüphaneci mesleki kimliğinin oluşumuna ve büyümesine katkıda bulunabilecek ağ oluşturma, mesleki gelişim ve bilgi paylaşımı için fırsatlar sağlar (Pierson, 2023). Kütüphanecilikte meslek etiğinin varlığına rağmen, değerler gibi ortak ilkeler tarafından şekillendirildikleri için mesleki kimliklerde belirli bir derecede homojenlik olduğu açıktır. Bununla birlikte, bu homojenliğe, bireyler bu ilkeleri kendi benzersiz yollarıyla içselleştirdiklerinde ortaya çıkan

heterojenlik eşlik eder. Kütüphaneciler bazı temel ilkeleri paylaşabilirken, bu ilkelerin yorumlanması ve uygulanması bireyler arasında önemli ölçüde değişebilir. Sonuç olarak, mesleki kimlikleri farklılık gösterir ve kütüphanecilik alanındaki uygulamalarda bakış açıları ve yaklaşımların çeşitliliğinden söz edilebilir. Kütüphaneciliğin amaçlanan ve pratik uygulaması, mesleki kimliğin oluşumunda çok önemli bir rol oynar. Kütüphaneciler aynı eğitimi alabilseler de, mesleki kimlikleri çalıştıkları belirli alt sektör veya alandan etkilenebilir. Temel ilkeleri paylaşsalar bile, farklı alt sektörlerdeki kütüphaneciler, kendi rolleriyle ilişkili bağlamsal detaylar ve pratik hususlar nedeniyle farklı profesyonel kimliklere sahip olabilirler. Bu, profesyonel bağlamın profesyonel kimliğin gelişimi üzerindeki etkisini kabul etmek ve anlamak önemlidir. Sivil meslek örgütleri farklı sektörlerde gelişen kimliklerin birbirlerine yaklaşımları ve kendi içlerinde iletişim kurabilmeleri açısından hayati bir değere sahiptir. Değerlerin ve statünün iç tanınmasını kapsayan meslek kültürü, kütüphanecilikte mesleki kimliğin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Meslek içindeki paylaşılan değerler, inançlar ve uygulamalar kolektif bir kimliğin oluşumuna katkıda bulunur. Mesleki dernekler veya kuruluşlar, kütüphanecilerin profesyonel iletişim ve etkileşime girmeleri için bir platform sağlayan profesyonel kültürün temel kolaylaştırıcıları olarak hizmet eder. Bu dernekler aracılığıyla kütüphaneciler kolektif bir kimliğe erişerek kendilerini daha geniş bir profesyonel topluluğun parçası olarak tanımlamalarına ve mesleki kimliklerinin gelişimine katkıda bulunmalarına olanak tanır. Meslek dernekleri sadece kütüphaneciler arasında iletişimi sağlamakla kalmaz, aynı zamanda ortak bir kimliğin geliştirilmesi ve sürdürülmesi için bir mekanizma sunar. Bu derneklere katılarak, kütüphaneciler benzer değerleri ve hedefleri paylaşan profesyonel bir ağa erişim kazanır. Bu kolektif kimlik, kütüphanecilere aidiyet duygusu sağlar ve fikir alışverişinde bulunabilecekleri, bilgi paylaşabilecekleri ve mesleki sorunları tartışabilecekleri destekleyici bir ortam elde ederler. Derneklere katılımları sayesinde kütüphaneciler, kendilerini, değerlerini ve özlemlerini paylaşan bir toplulukla uyumlu hale getirerek mesleki kimliklerini güçlendirebilirler. Meslek dernekleri tarafından gerçekleştirilen eylemler, mesleğin kolektif kimliğini şekillendirme ve geleceğe yönelik yörüngesini etkileme potansiyeline sahiptir. Bu dernekler, mesleğin belirli bir zaman ve yerde toplu temsilinden yararlanma gücüne sahiptir. Girişimleri ve savunuculuk çabaları mesleğin tonunu belirleyebilir, temel değerlerini şekillendirebilir ve hatta gidişatını önemli şekillerde değiştirebilir. Sonuç olarak, mesleki dernekler bir bütün olarak mesleğin gelişen ihtiyaçlarını ve isteklerini yansıtan eylemler yaptıkça, kütüphanecilerin ortak mesleki kimliği değişime ve adaptasyona tabi olabilir.

VII. Milli Eğitim Şurasında kütüphaneler arası iş birliği başlığı altında, “*Personel eğitiminde ve yetiştirilmesinde, açılması gereken devamlı ve geçici kütüphanecilik kurs ve seminerlerinin yönetim ve yürütülmesinde Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Enstitüsü ile Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, Milli Kütüphane ve Türk Kütüphaneciler Derneği işbirliği halinde çalışmalıdırlar.*” ifadesi sivil örgütlere metinde yapılan tek atıftır. Mesleki bir sivil örgüt olarak Türk Kütüphaneciler Derneğinin akademi, yasama ve yürütme erkleriyle ve uygulayıcılarla yakın ilişki içerisinde çalışması mesleki kimlik açısından üstlenilen sorumluluğu ve kendisine yüklenen değeri gösterir. Yalnız tek madde ile sivil toplum kuruluşunun varlığının henüz yeterince güçlü bir yapıda olmadığı ve etkisinin de az olduğu ileri sürülebilir.

Bulanıklaşma ve Durulma

Bulanıklaştırma söylemi, kütüphanecilerin profesyonel kimlikleriyle ilgili olarak “gizleme” kavramını araştırır ve profesyonel bir kimliğin kademeli olarak mevcut profesyonel kimlikten şüphe uyandıracak kadar farklı bir duruma geçtiği algılandığında ortaya çıkan bulanıklaşma olgusunu açıklamakta kullanılır. Kimliklerin bu bulanıklaşması, belirli alanlarda diğerlerinden daha belirgin bir şekilde tezahür etme eğilimindedir ve genellikle çok yönlü rollere sahip olan veya çeşitli kimlikler inşa etmek için dinamik bir süreçte yer alan kütüphaneciler arasında görülür. Bulanıklığın açıklayıcı bir örneği, bir eğitimcinin rolünün kütüphaneci kimliğiyle karmaşık bir şekilde iç içe geçtiği ve sonunda yeni bir melez kimliğin ortaya çıkmasına yol açtığı öğretmen-kütüphaneciler alanında ayırt edilebilir. Ayrıca, çok yönlü yetenek ve önceliklere sahip, araştırma ve yönetim sorumluluklarını ustaca yapan akademik kütüphaneciler bağlamında da bulanıklık ortaya çıkabilir. Verili durumun süresinin veya belirli bir ortamda yaygın olan belirli bağlamsal koşulların, ortaya çıkan bulanıklığın kapsamı üzerinde bir etki yaratabileceği üzerinde düşünmeye değerdir. Bazı kütüphanecilerin, kütüphanecilerden ziyade araştırmacı olarak belirlendiği bir çalışma birimi bulanıklık gösterdiğinde, birimin uyumu, morali ve misyonu karmaşıklaşabilir. Ek olarak, bulanıklık, profesyonel boyut algısını ve profesyonel kimliğe örgütsel odaklanmayı etkileme potansiyeline sahiptir. “Genişletilmiş kimlikler” kavramı, ilk profesyonel kimliğin vazgeçilmediğini, daha ziyade önceki

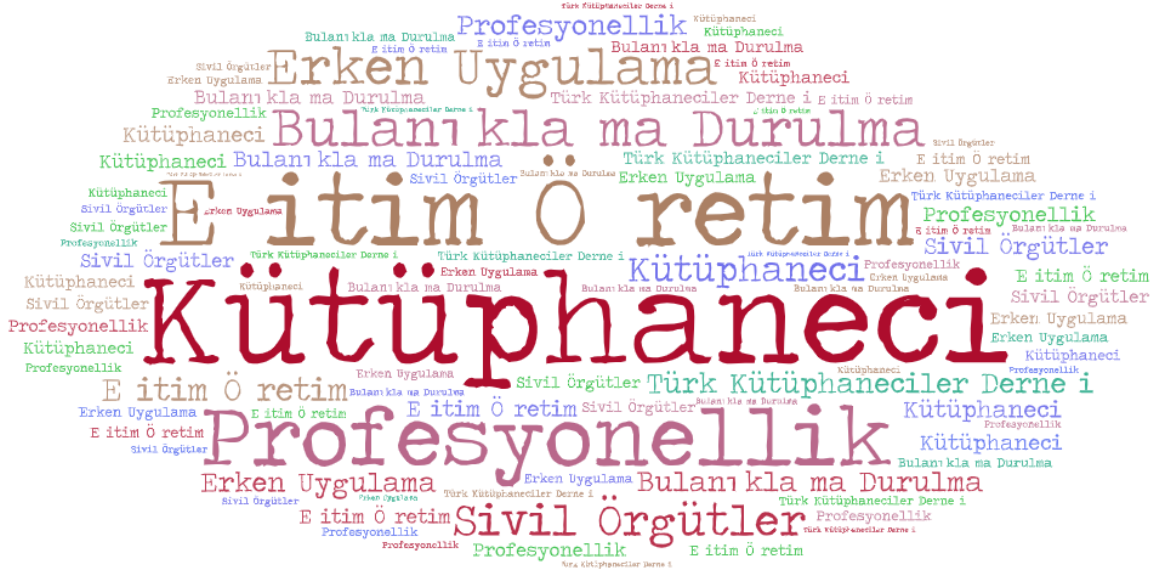
görünümünün ötesinde veya ondan farklı bir şeyi kapsayacak şekilde genişlediğini imgeler. Bulanıklık olgusu, mevcut bir kimlik, söz konusu kimliğin önceden var olan anlayışından sapan bir şekilde kendisini uyarlamaya veya değiştirmeye zorlandığında veya gerektiğinde gerçekleşir (Pierson, Goulding, & Campbell-Meier, 2019). Durulma kavramı ise ilgili bulanıklaşmış kimliklerden birisinin diğerine göreceli olarak baskın gelmesi durumu ifade etmek için kullanılmaktadır. Öğretmen kütüphaneci örneğinde olduğu gibi zaman içerisinde öğretmen kimliği ya da kütüphaneci kimliği baskın gelebilir ya da yeni melez bir kimlik açığa çıkabilir.

Okul kütüphaneleri başlığı altında, “*kütüphane idaresinden müdüre karşı sorumlu tek bir şahıs kütüphaneci müdür yardımcısı*”; “*Okul kütüphanelerinin teftişi kütüphaneci müfettişler tarafından yapılmalıdır*”; “*Ankara Yüksek Öğretmen Okulundan gelecek bir kısım öğrenciye kütüphanecilik yüksek öğrenimi yaptırmak*” ibareleri kütüphaneci mesleki kimliğinde oluşabilecek olası bulanıklıkları işaret etmektedir. Müdürlük, müdür yardımcılığı, müfettişlik gibi yeni edilen kimlik biçimlerinin kütüphaneci kimliği ile iletişime geçtiğinde ortaya çıkacak olan yeni kimlik biçiminin formasyon aldığı kütüphanecilik ya da yeni edilen kimliklerden birisi ya da özgün bir deneyim sonucu yeni melez bir kimlik yönünde zaman içerisinde evrimleşmesi beklenebilir. Benzer bir durum öğretmen okulundan gelecek ve temel formasyonu öğretmenlik olan bireyin de kütüphanecilik eğitimi alması ve uygulamada kütüphaneci ve öğretmen olarak çalışmasıyla birlikte onun içinde geçerli olacaktır. Özellikle de alanlar arası profesyonel kimlikler için geçerli olmakla birlikte, annelik, babalık, cinsiyet, cinsel yönelim, etnik köken, inanç sistemleri gibi toplumsal durumlar özelinde de genişlemeler görülebilir.

SONUÇ

Heyet-i İlmiye raporundaki bir cümleden okullarda bir kütüphane bulunduğu anlaşılacakla birlikte, I. Milli Eğitim Şurasındaki içeriği tanımlamaktan uzak “kütüphane memuru” ve mesleğin kanunla tanımlanması gereği ifadesi hariç tutulduğunda, VII. Milli Eğitim Şurasına kadar konuya değinilmediği görülmektedir. VII. Milli Eğitim Şurasında kütüphaneler için özel bir başlık açılmıştır. Şurada toplanan 4. Komisyonun beş temel çalışma başlığından bir tanesi de kütüphaneler olmuştur ve oldukça detaylı bir rapor hazırlanmıştır. Bu Şurada Osman Ersoy, Hamit Zübeyr Koşay, Adana Ötügen gibi isimlerin bulunduğu altı çizilmelidir. Şura raporunda iki maddede özetlenmekle birlikte tutanaklar incelendiğinde oldukça detaylı bir çalışma yapıldığı anlaşılacakla ve komisyon üyeleri tarafından Şura aracılığı ile yürütmeye öneriler tebliğ edilmiştir. Şura raporundaki iki maddede kütüphaneciye değinilmemektedir. Tutanaklarda ise altı temel başlık altında, milli kütüphane, halk kütüphaneleri, okul kütüphaneleri (ilk ve orta ile yüksek okul ayrıştırılarak), personel yetiştirme, kütüphaneler arası işbirliği ve derleme yasası olarak ayrıntılandırılmıştır. Yaklaşık sekiz yıl sonra VIII. Milli Eğitim Şurasında az masraflı programlar listesinde adı anılmıştır. IX. Milli Eğitim Şurasında ortaokullarda haftalık 1-2 saatlik seçmeli ders olarak kütüphanecilik karar metnine girmiştir. XI. Milli Eğitim Şurası kararlarında “mevcut uzmanlık alanlarına ‘okul kütüphaneciliği uzmanlığı’ eklenmesi” önerilmiştir. XII. Milli Eğitim Şurasında Yükseköğretim kütüphanelerinin zenginleştirilmesi bağlamında bir ifade mevcuttur. XIV. Milli Eğitim Şurasında okul öncesi eğitim için “oyuncak kütüphanesi” yapmak fikri kararlaştırılmıştır. XV. Milli Eğitim Şurasında, gelişen bilgi iletişim teknolojileri ve yaygın eğitim materyallerinin erişiminin sağlanması bağlamında değinilmiştir. XVII. Milli Eğitim Şurasında kararda yer almamasına rağmen tutanaklardan “yaşam boyu öğrenme” başlığı altında ele alındığı görülmektedir. XVIII. Milli Eğitim Şurasında kararda bir ifade olmamasına rağmen, Şura tutanaklarına göre “bir katılımcı” bilgisayar teknolojileri sınıfları ile kütüphanelerin birleştirilmesini önermiştir. XX. Milli Eğitim Şurasında, eğitimde niteliğin artırılması başlığında toplam beş maddede değinilmekle birlikte en önemlisi uzman kütüphaneci istihdamı sorunudur. Türkiye Cumhuriyeti’nin bir asırlık eğitim tarihini değerlendirmek amacıyla önemli toplantılar olarak düşünülen Milli Eğitim Şuralarında, birer eğitim kurumu olarak kütüphanelerin değerlendirildiğini öne sürmek mümkün görünmemektedir. Gelecekteki Milli Eğitim Şuralarında, VII. Milli Eğitim Şurasının örnek alınması ve konuyla ilgili olarak konu uzmanlarından oluşan kurulların günümüz koşulları da düşünülerek yeniden şekillendirilmesi gereksinimi açık bir biçimde görünmektedir. Özellikle vurgulamak gerekir ki Milli Eğitim Şuralarının büyük çoğunluğunun kütüphanecisi olmayan bir kütüphane ya da tanımı belli olmayan bir kütüphane görevlisi düşündükleri tespit edilmiştir.

Sözcük bulutu: Kütüphaneci kimliğinde VII. MEB Şurasında öne çıkan kimlik öğeleri

Sözcük bulutunda da görüleceği üzere, VII. Milli Eğitim Şurasında kütüphaneci kimliği yoğunluk sırasıyla, eğitim öğretim, profesyonellik, bulanıklaşma, erken uygulama ve sivil örgütler biçimde betimlenebilir. Bu durum kütüphanecinin kim olduğu sorusuna yanıt olarak, mesleki kimlik bağlamında yüksek eğitim almış, uygulama alanları bulunan, sosyal statüsü yüksek bir profesyonel, sivil toplum kuruluşlarına sahip ve diğer meslek ve alanlarla iç içe geçebilen alanlar arası bir kimlik görünümü ortaya koymaktadır. VII. Milli Eğitim Şurasında kütüphaneci mesleki kimliği için altı çizilmesi gereken belirgin unsurlar vardır. Uzman kütüphaneci yetiştirmek amacıyla yüksek öğretimde yeni bir kütüphanecilik bölümünün açılması önerilmiş ve iki sene sonrasında İstanbul Üniversitesi bu alanda faaliyete başlamıştır. Kütüphanecilik alanında yüksek tahsil için burs verilmesi önemli destek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca öğretmen okulu öğrencilerine de kütüphanecilik yüksek öğrenimi yaptırma girişimi görülmüştür. Başarılı olan en az üç öğrenciye iki yıl süreyle yurt dışında staj fırsatı tanınarak yeteneklerinin evrenselleşmesi sağlanmak istenmiştir. Hali hazırda kütüphanelerde çalışmakta bulunan alaylı personelin ara eleman olmaları amacıyla gece kursları, yaz kursları ve stajlar aracılığıyla kurumsal eğitimin önemi belirtilmiştir. Açılması planlanan geçici ve sürekli kurslarda Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Enstitüsü ile Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, Milli Kütüphane ve Türk Kütüphaneciler Derneğinin ortak çalışmalarının önemi belirtilmiştir. Bu durum akademi, politika geliştiriciler, uygulayıcılar ve sivil toplum kuruluşlarının koordinasyonu anlamında ayrıca önemlidir. Bir asırlık bir Cumhuriyet tarihi göz önüne alındığında VII. Milli Eğitim Şurasının kütüphaneciyi tanımlamak için en elverişli toplantı olduğu anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Artukoğlu, A. (1979). Türkiye'de kütüphanecilik eğitimine genel bakış. *Türk Kütüphaneciliği*, 1-11.
- Atılğan, D. (1999). Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi ve yeni bin yılda hedefler. *Bilginin serüveni: Dünü, Bugünü, Yarını: Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Kuruluşunun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, (s. 144-163).
- Baysal, J. (1987). *Kütüphanecilik Alanında Yeni Kavramlar Araçlar Yöntemler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Burgess, J. T. (2013). Virtue ethics and the narrative identity of American librarianship 1876 to present. The University of Alabama.
- Cullinan, M. E., Purtell, R., & Canary, H. E. (2020). Emerging Professional Identity in Patient Hand-Off Routines: A Practical Application of Performative Face Theory. *Health Communication*, 1-9. doi:10.1080/10410236.2020.1857518

- Drabinski, E. (2016). Valuing Professionalism: Discourse as Professional Practice. *Library Trends*, 64(3), 604-614. doi:10.1353/LIB.2016.0005
- Ersoy, A., & Yılmaz, B. (2009). Yaşam boyu öğrenme ve Türkiye’de halk kütüphaneleri. *Türk kütüphaneciliği*, 23(4), 803-834.
- Ersoy, O. (1965). Kütüphanecilik kursları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 49-59.
- Franco de Sa, R. (2015). A identidade profissional do médico generalista: lições a serem aplicadas pela instituição formadora. *ABCS Health Sciences*, 241-246. doi:10.7322/ABCSSH.V40I3.802
- Garcia, M. A., & Barbour, J. B. (2018). “Ask a Professional Ask a Librarian”: Librarianship and the Chronic Struggle for Professional Status. *Management Communication Quarterly*, 1-28. doi:https://doi.org/10.1177/0893318918776798
- Gürdal, O. (1990). Kütüphanecilik eğitimi planlaması: 1. *Türk Kütüphaneciliği*, 73-82.
- Hicks, D. (2016). The Construction of Librarians’ Professional Identities: A Discourse Analysis. University of Alberta.
- Jackson, M. G. (1999). Image and status: Academic librarians and the new professionalism. *Advances in librarianship*, 93-115.
- Judge, C. S. (2012). Developing a model for school librarians in Scotland. University of Strathclyde.
- Kapluhan, E. (2013). Atatürk dönemi eğitim seferberliği ve köy enstitüleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*(26), 172-194.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1923-1926). *Heyet-i İmiye*. Ankara. 2023 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164441_heyeti_ilmiye.pdf adresinden alındı
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1939). *Birinci Milli Eğitim Şurası Tutanakları*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1962). *Yedinci Milli Eğitim Şurası*. Ankara. 2023 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08162906_7_sura.pdf adresinden alındı
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1962). *Yedinci Milli Eğitim Şurası Tutanakları*. Ankara. 2023 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/suralar/dokumanlar/7_sura.pdf adresinden alındı
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1970). *Sekizinci Milli Eğitim Şurası*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1982). *On Birinci Milli Eğitim Şurası*. Ankara. 2023 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165200_11_sura.pdf adresinden alındı
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2021). *Yirminci Milli Eğitim Şurası*. Ankara. 20232 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura.pdf adresinden alındı
- Milli Eğitim Şurası Yönergesi. (2024, Mart). *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, s. 850-855. Milli Eğitim Bakanlığı: https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_03/23102740_sura_yonergesi.pdf adresinden alındı
- Mula-Falcon, J., & Caballero, K. (2023). Early career academic's odyssey: A narrative study of her professional identity construction. *Research Evaluation*, 1-28. doi:10.1093/reseval/rvad005

- Naukkarinen, J., & Bairoh, S. (2021). Gender differences in professional identities and development of engineering skills among early career engineers in Finland. *European Journal of Engineering Education*, 85-101. doi:10.1080/03043797.2021.1929851
- Neuman, L. W. (2017). *Toplumsal araştırma yöntemleri*. Siyasal kitabevi.
- Önal, H. İ. (1986). Türkiye'de okul kütüphanelerinin hizmet vermesini etkileyen yönetsel faktörler. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 35(1), 17-30.
- Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. *Bilgi dünyası*, 11(1), 101-121.
- Özkan, M. (2022). Milli Eğitim Şura Kararlarında Okul Kütüphaneleri: Bir Doküman Analizi Çalışması. *Bilgi Dünyası*, 23(2), 173-198.
- Pierson, C. M. (2023). The role of identity moderators and perceived degree of identity separation in librarian professional identity development. *Journal of Librarianship and Information Science*.
- Pierson, C. M., Goulding, A., & Campbell-Meier, J. (2019). An integrated understanding of librarian professional identity. *Global Knowledge, Memory and Communication*(68), 413-430. doi:DOI 10.1108/GKMC-01-2019-0008
- Pierson, C. M., Goulding, A., & Campbell-Meier, J. (2020). Critical Incidents and Librarian Professional Identity in LIS Pedagogy: Research Methodology as Pedagogical Tool Embedded in Reflexive Practice. *ALISE 2020 Proceedings*, (s. 28-40).
- Pierson, C. M., Goulding, A., & Campbell-Meier, J. (2020). Professional identity as gateway to critical practices: Identity negotiations of public librarians in New Zealand with implications for LIS education and practice. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 69(3), 287-302. doi:https://doi.org/10.1080/24750158.2020.1777636
- Sefercioğlu, N. (1970). Türk Kütüphaneciler Derneğinin VIII. Milli Eğitim Şurası Başkanlığına sunduğu, okul kütüphanelerine ilişkin mutıra. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 19(4), 349-352.
- Seminelli, H. (2016). Librarian as Professional. *Serials Librarian*, 71(1), 63-69. doi:10.1080/0361526X.2016.1168667
- Smith, A. A. (2013). *Capturing the Social Memory of Librarianship*. The University of Texas at Austin.
- Spencer, B. J., Sriraman, V., Talley, K. P., & Ortiz, A. M. (2018). Board 60: Social Cognitive Impact of Industry internships upon Engineering Technology Students Developing Professional Identity: a Case Study. *125 Years at the Heart of Engineering Education*.
- Türk Dil Kurumu*. (2024, 4). Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Александровна, С. Н. (2015). Престиж работника библиотеки: региональный аспект. *Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение*, 160-163.
- Ловков, С. (2023). Development of professional identity in the educational space of higher education. *Научно-педагогическое обозрение*, 130-137. doi:10.23951/2307-6127-2023-2-130-137

Ek 1: 1962 MEB Şura Karar Metninde İlgili Bölüm

1- Kütüphaneler başlığı altında yer alan "Halk Kütüphaneleri", "Okul Kütüphaneleri", "Personel Yetiştirme", "Kütüphaneler Arası İş Birliği" ve "Derleme" konularında Koordinasyon Grubunca hazırlanan ve Millî Eğitim Şûrasınca kabul edilen teklifler uygun görülmüştür. Bu konularla ilgili müteakip çalışmalar Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne yürütülecektir.

2- Koordinasyon Grubu Millî Kütüphanenin idari bakımdan Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne bağlı bir müdürlük olarak hizmet görmesinin faydalı olacağı kanaatine vardığı hâlde, Millî Eğitim Şûrası Millî Kütüphanenin doğrudan doğruya Millî Eğitim Bakanlığına bağlı, ilmî ve idari bakımdan özerkliği ve tüzel kişiliği haiz bir müdürlük olarak hizmet görmesinin faydalı olacağını kabul etmiştir. Millî Kütüphanenin Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak kalması kabul edildiğine göre özerkliğin bahis konusu olmaması gerekir. Tüzel kişiliğe gelince, Millî Kütüphane uygun bir binaya kavuşturulmadan bu konuda hemen bir karara varılması yerinde görülmemiştir. Bu itibarla mevcut durum devam edecektir” (Yedinci Millî Eğitim Şûrası, 1962)

Ek 2: 1962 MEB Şura Tutanaklarında İlgili Metin

“Konu I: Millî Kütüphane

Teklifler:

1- Millî Kütüphanenin, idari bakımdan Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne bağlı bir müdürlük olarak hizmet görmesinin faydalı olacağı kanaatine varılmıştır.

2- Millî Kütüphanenin binası yapılıncaya kadar mevcut binalarına eklenmek üzere 1.500.000 liraya malolacak yeni bir bina ilave edilmelidir.

3- Millî Kütüphaneye her türlü ihtiyacını karşılayacak modern yeni bir bina yaptırılmalı ve bu inşaat için önümüzdeki on yılda sarfedilmek üzere yeteri kadar ödenek tahsis edilmelidir.

4- Millî Kütüphanede bibliyografya ve diğer yayınları için kullanılmak üzere bir matbaa kurulmalıdır.

5- Millî Kütüphane, imkanları ölçüsünde, kitap, resim ve heykel koleksiyonları yapmalıdır.

Konu II: Halk Kütüphaneleri

Teklifler:

1- Halen 176 kişilik bir kadro ile çalışmakta olan Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, hizmetlerini memleket sathına teşmil edebilmesi için, on yıl içinde 1738 kişilik bir kadro ile teçhiz edilmelidir.

2- 13’ü bölge, 52’si ilçe¹ kütüphanesi olmak üzere önümüzdeki on yıl içinde yeniden açılması düşünülen 467 halk kütüphanesi binası için gereken ödenek verilmelidir.

3- İl ve ilçe halk kütüphanelerine bağlı olarak gezici kitap iare servisleri kurulmalı ve bunlar için lüzumlu olan altı araba, cip ve bukmobil otobüsleri önümüzdeki on yıl içinde temin edilmelidir.

4- İstanbul’da XVII. Yüzyıldan beri hizmet görmekte olan ve bugün mevcudu 11’e inmiş bulunan umumî kütüphaneler üç kategoriye ayrılarak bunlardan Bayazıt Kütüphanesi Devlet nüshalarını içine alan bir Devlet kütüphanesi; Süleymaniye Kütüphanesi

¹ “52’si il” olarak değiştirilmiştir.

yazmaları ve Şark-İslam kültürüne ait eserleri içine alan bir kütüphane; Ragıp Paşa, Nuruosmaniye, Köprülü, Ayasofya ve Selim Ağa Kütüphaneleri kataloglarındaki eserleri içine alan Müze Kütüphaneler; Millet, Hüsrev Paşa, Muratmolla ve Atıf Efendi Kütüphaneleri ile Üsküdar'daki Şemsi Paşa Kütüphanesi de Halk Kütüphaneleri haline getirilmelidir.

5- Kütüphanelerimizdeki mevcut ünik yazma nüshalarının mikrofilmelerini bir an önce ikmal edebilmek için gereken azami ödeneğe bütçelerde yer verilmelidir.

6- Yukarıdaki hususların gerçekleşmesi için Kütüphaneler Komitesince teklif edilen "Kütüphaneler Kanunu" tasarısında başlıca şu ifadeler yer almalıdır:

a) Kütüphanelerin ilmi ve idari personeline müdüründen kütüphanecisine kadar şamil olmak ve yalnız mesleki formasyonu olanlara inhisar üzere 250-500 lira arasında aylık tazminat verilmesi;

b) Kanun yürürlüğe girdiği tarihte kütüphanelerde başarılı hizmetleri geçmiş müdürler, müdür yardımcıları ve başmemurların mesleki formasyon şartından istisna edilmeleri;

c) Yazma ve kıymetli basma koleksiyonları ile yazma ilim ve sanat eserleri dışında kalan türkçe² ve yabancı dillerde basılı kitap ve periyodiklerle görevli olan kütüphane personelinin Kefalet Kanunu hükümlerinden istisna edilmesi;

d) Kefalet Kanunu hükümlerine bağlı kalan kütüphane personeli için ayda 50 liradan eksik olmamak üzere depo tazminatı verilmesi;

e) İl ve ilçe halk kütüphanelerine gelir olarak özel idare ve belediyeler bütçelerinin yıllık gelir tutarından belli bir yüzdenin ayrılması;

f) Kütüphaneler için satın alınacak kitaplarda 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu hükümlerinin uygulanmaması.

Konu III: Okul Kütüphaneleri

Teklifler:

A- İlk ve Orta Öğretim Okul Kütüphaneleri:

1- İlk ve³ orta öğretim okul kütüphanelerinde kütüphane idaresinden müdüre karşı sorumlu tek şahıs kütüphaneci müdür yardımcısı olmalıdır.

2- Okul kütüphanelerinin teftişi kütüphaneci müfettişler tarafından yapılmalıdır.

3- Köy okullarında birkaç köyü içine alan bölge köy okulu kütüphaneleri kurulmalıdır.⁴

4- Orta öğretim okulları kütüphaneleri tam teşekküllü kütüphaneler olmalıdır.⁵

5- Yeni yapılacak okullarda modern kütüphane icaplarına göre gerekli planlamaya gidilmelidir.

6- Okul kütüphaneleri halk kütüphaneleriyle işbirliği yapmalıdır.

7- İlkokulun üçüncü sınıfından itibaren ortaokul ve lise sınıflarında, ayrıca İlköğretmen okullarında türkçe dersleri müfredatı için kütüphaneciliğe yer verilmelidir.

8- İlk ve orta öğretim okullar kütüphanelerinin kuruluş, teşkilat, okula-aile birliği ile münasebetler, satın alma ve bağış, kütüphane tesisleri, kütüphanenin çalışma programı, kitap revizyonu, iare işleri ve geçici hükümler gibi çeşitli fonksiyonlarını ve bu

² Türkçenin ilk harfinin küçük yazılmasında neden eldeki orijinal belgeye sadık kalmaktır.

³ "İlk ve" ibaresi kaldırılmıştır.

⁴ 3. madde "Bölge okullarında birer bölge okulu kütüphanesi kurulmalıdır." şeklinde değiştirilmiştir.

⁵ 4. madde kaldırılmıştır.

fonksiyonların nasıl yerine getirileceğini belirten 40 maddelik bir okul kütüphaneleri yönetmeliği hazırlanmıştır. Bu yönetmelik rapora eklenmiştir.

B- Yüksek Okul Kütüphaneleri:

1- Yüksek okul kütüphaneleri, müteahhas bir kütüphane müdürü ile yeteri kadar kütüphaneci ve personel tarafından yönetilmeli, ayrıca istişari mahiyette olmak üzere, öğretmenlerden seçilmiş bir kütüphane kurulu da kütüphane işleri ile ilgilenmelidir.

2- Kütüphane ödenekleri kütüphane müdürü ile kütüphane kurulunun uygun göreceği kitap ve malzeme için sarf edilmelidir.

3- Yüksek okul kütüphaneleri çeşitli kademelerdeki diğer kütüphanelerle işbirliği yapmalıdır.

4- Yüksek okul kütüphaneleri okuldaki öğrenci kollarının her çeşit kültürel faaliyetlerine katılmalı, sınıf ve seminer çalışmalarında kütüphanenin imkanlarından azami şekilde fayda sağlamak üzere, öğretmen ve öğrencilerle işbirliği yapmalıdır.

Konu IV: Personel yetiştirme

Teklifler:

1- Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsüne paralel olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde bir Kütüphanecilik Enstitüsü açılmalıdır.

2- Milli Eğitim Bakanlığı her yıl yeteri kadar öğrenciye kütüphanecilik yüksek tahsil bursu vermelidir.

3- Milli Eğitim Bakanlığı Ankara Yüksek Öğretmen Okulunda öğretmen okullarından gelecek olan bir kısım öğrencilere de kütüphanecilik yüksek öğretimi yaptırmalıdır.

4- Milli Eğitim Bakanlığı Kütüphanecilik Enstitüsünden mezun olacak en iyi üç öğrenciye her yıl, yabancı memleketler kütüphanelerinde iki yıllık mesleki bir staj yapma imkanlarını sağlamalıdır.

5- Kütüphanelere çeşitli kaynaklardan gelerek intisap etmiş kütüphanecilerle yeniden bu mesleğe intisap etmek isteyen orta tahsilli elemanlar için mesleki formasyon vermek ve kütüphane memuru yetiştirmek üzere;

a) Ankara'da gece kursları,

b) Yaz tatillerinden faydalanmak suretiyle ihtiyaç duyulan yerlerde kısa süreli kurslar açılmalı,

c) Veya önemli ve tam teşekküllü kütüphanelerde kısa süreli stajlar yaptırılmalıdır.

Konu V: Kütüphaneler arası işbirliği

Teklifler:

1- Personel eğitiminde ve yetiştirilmesinde, açılması gereken devamlı ve geçici kütüphanecilik kurs ve seminerlerinin yönetim ve yürütülmesinde Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Enstitüsü ile Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, Milli Kütüphane ve Türk Kütüphaneciler Derneği işbirliği halinde çalışmalıdırlar.

2- Kütüphanelerde kullanılan her türlü malzeme ve mefruşat, Devlete daha ucuza maledilmesi için, standart bir şekle getirilmelidir.

3- İleriki yıllarda kütüphanelerde yer darlığına meydan verilmemek üzere az kullanılan,

aktüalitesini kaybetmiş ve çok fersüdeleşmiş⁶ kitaplar için müşterek depolar kurulmalıdır.

4- Kütüphaneler arası bir döner sermaye tesis edilmeli, yurt içi ve dışı mikrofilm, fotokopi, mikrokart, matbu fiş kartları, kütüphaneler arası iare kolaylıkları gibi taleplerde bu döner sermaye imkanları ile karşılanmalıdır.

Konu VI: Derleme

Teklifler:

1- 21 Haziran 1934 tarihli ve 2527 sayılı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu film, fotoğraf, plak ve benzeri çeşitli dokümanlar için de geniş boşluklar arzietmekte bulunduğundan yeni ihtiyaçlara göre yeni bir kanun çıkarılmalıdır.

2- Derleme işleri bölge, il ve ilçe kütüphaneleri yararına olarak bölgeleştirilmelidir.

3- Eski Derleme Kanuna göre matbaacıdan alınan 5 Devlet nüshasına editörün vereceği iki Devlet nüshası ilave edilerek Devlet nüshalarının sayısı yediye çıkarılmalıdır.

4- Devlet nüshalarının şimdiye kadar İstanbul Üniversitesi ile Ankara Umumi Kütüphanesine verilmekte olan iki nüsha Diyarbakır ve Erzurum Bölge Kütüphanelerine tahsis edilmelidir.

5- Taşradaki derleme takip işleri Milli Eğitim ve İlköğretim Müdürlüklerinden alınarak halk kütüphanelerine verilmelidir.

6- Derleme mevzuuna giren her çeşit yayımın posta pulundan muafiyeti sağlanmalıdır.

7- Şehir işi denilen el ilanları, afiş, prospektüsler ve teksir yolu ile yapılan yayınları ile plak, fotoğraf ve filmler de derlemeye tabi tutulmalıdır.

8- Derlemeye tabi olacak filmlerle bir sinematik ile bir Türk filmografyası kurulmalı ve bunlar kuruluncaya kadar bu işi Milli Kütüphane üzerine almalıdır.

9- Derlemeye tabi olacak plaklarla bir Türk fonoteki kurulmalıdır.⁷

10- Derleme Kanunu hükümlerine riayet sağlamak için para cezaları artırılmalıdır.

11- Yeni ihtiyaçları ve hükümleri karşılamak üzere derleme teşkilatı genişletilmelidir.

12- Yukarıdaki tekliflerden kuvveden fiile çıkarılabilmesi için "Fikir ve Sanat Eserleri Derleme Kanunu" tasarısında şu hükümler yer almalıdır:

a) Fikir ve Sanat Eserleri Derleme Müdürlüğünün Milli Eğitim Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne bağlı olarak kütüphanecilik ihtisasına sahip bir müdür tarafından yönetilmesi;

b) Mükerrer ve tadilli baskılarında bibliyografya bakımından önemi dolayısıyla derlemeye tabi tutulması;

c) Yerli sinema filmleriyle plaklardan birer tanesinin Türk sinemateki ile Türk fonotekine teslim edilmeleri ve bu filmlerle plakların sözü geçen müesseseler teşekkül edinceye kadar Milli Kütüphanede muhafazası;

ç) Editörler tarafından teslim edilecek iki Devlet nüshasından birinin Konya, öbürünün de Samsun Bölge Halk Kütüphanelerine gönderilmesi;

d) Yabancı memleketlerde Türk vatandaşlarının bastırdıkları ve çoğalttıkları tezlerden birer nüshanın Milli Kütüphaneye verilmesi;

e) Banknotlar, tahviller, çekler ve pullar ile kıymetli kağıtlarında üzerine iptal sürşarjı

⁶ "ve çok fersudeleşmiş" ibaresi kaldırılmıştır.

⁷ Madde "Derlemeye tabi olarak plak ve bantlarla bir Türk fonoteki kurulmalıdır." şeklinde değiştirilmiştir.

konulmak suretiyle derlemeye tabi tutulması; mekanik bir vasıta ile on nüshadan az çoğaltılan müzik partiyonlarının birer fotokopisinin, eserin icrasında en az 15 gün önce, besteci tarafından yapılacak bildiri üzerine, Milli Kütüphane tarafından masrafları kendisine ödenerek alınması (Bu şekilde Milli Kütüphane birer fotokopisi alınmış olan müzik partiyonlarının bestecilerine ve temsilcilerine ait her türlü icra hakları mahfuzdur);

f) Derlem Müdürlüğüne teslim edilmeye eserin ve eksik nüshaların, teslim ile mükellef şahıslar veya müesseseler hesabına Derleme Müdürlüğüne satın alınması;

g) Derlem Müdürlüğüne matbaacılar veya editörler tarafından verilecek ve tiraj miktarlarını da ihtiva edecek olan beyannamelerin sahipleri eserin müellifi veya mütercimi tarafından serbestçe tetkik edilebilmesi;

h) Kanunun şümülüne giren eserlerin Derleme Müdürlüğüne teslimi anında telif, temsil ve icra haklarının tescil edilmiş sayılması;

ı) Türkiye’de arkeolojik kazı yapan yabancı heyet ve şahısların Türkiye dışında bu kazı ile ilgili olarak yayımlayacakları her türlü neşriyattan 12 nüshanın Derleme Müdürlüğüne verilmesi ve 12 nüshadan 5 nüshanın Eski Eserler ve Müzeler, Türk Tarih Kurumu, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Adana Bölge Müzesi ve kazının yapıldığı bölge müze müdürlüğüne verilmesi (Milli Eğitim Bakanlığı, 1962).